Posudek na diplomovou práci Denisy Garciové *Z díla Mordechaje Jiřího Langera: Básnická sbírka Pijutim ve-širej jedidut*

Mladší bratr Františka Langera Jiří, který později převzal hebrejské jméno Mordechaj Zev, byl osobností, jež v oficiálním výkladu české kultury stála dlouho ve stínu. Vzhledem k Langerovu vyhraněnému příklonu k židovství a chasidismu se to dalo očekávat v době nacistického antisemitismu i v době antisemitismu stalinského. Ale ani pozdější léta renesance pražské německé a zejména německožidovské literatury nepřinesla nějakou vlnu zájmu o Langerovo dílo. V letech 1940 až 1989 vyšla u nás jeho jediná kniha, druhé vydání Devíti bran (1965). Zasloužil se o ně František Langer, který je doprovodil esejistickou vzpomínkou Můj bratr Jiří (poprvé v Židovské ročence 1959/1960). Situace se změnila až po roce 1989. Kromě reedic Devíti bran, opatřených znamenitým komentářem Tomáše Pěkného, vyšel český překlad německy psané Erotiky kabaly (1991), dvojí reedice Langerova výboru z hebrejské poezie Zpěvy zavržených (1993, 2000), reedice svazečku Talmud. Ukázky a dějiny (1993) a výbor z Langerových studií, článků a dopisů (1995; další dopisy se objevily v 18. svazku Spisů F. Langera, 2006). Langer se postupně stával předmětem odborného zájmu, vzniklo několik studií, bakalářských a diplomových prací v Brně a v Praze. Ale první soubornou monografii o něm napsal německý slavista Walter Koschmal (Der Dichternomade. Jiří Mordechai Langer – ein tschechisch-jüdischer Autor; 2010). Koschmal podrobně zkoumá Langerova česky a německy psaná díla, součástí jeho knihy je i stostránková antologie Langerových studií publikovaných v pražských periodikách Selbstwehr a Jüdischer Almanach. Ale zároveň přiznává, že není hebraista, a nemůže se tedy vyjadřovat k Langerovým hebrejsky psaným textům, především ke dvěma útlým knížkám jeho poezie. Obrovská erudice Jiřího Mordechaje Langera, který byl trilingvní, klade velké nároky na vykladače jeho díla.

Mezeru v dosavadní interpretaci Langerovy tvorby nyní zčásti zaplňuje diplomová práce Denisy Garciové, která je hebraistka i bohemistka a pracuje v týmu Centra pro studium holokaustu a židovské literatury. Soustřeďuje se na první Langerovu básnickou sbírku Pijutim ve-širej jedidut (Básně a písně přátelství), která vyšla v Praze 1929. Přináší její úplný překlad do češtiny (dosud vyšlo česky jen několik básní, tři v překladu samotného autora, jedna a část další v překladu Jiřího Daníčka) a její výklad v historickém, religiózním, kulturním a poetologickém kontextu. Domnívám se, že jde o práci velmi zdařilou.
Nemůžu posoudit věrnost a preciznost překladů Denisy Garciové ve vztahu k hebrejským originálům, ale v každém případě je jejich čeština poetická a splňuje všechny nároky na básnické texty. Přimlouvám se za jejich knižní nebo aspoň časopisecké uveřejnění, pokud se najde nějaká vhodná publikační tribuna. Velmi cenný je také následující komentář k básním. Diplomantka se zasvěceně zabývá Langerovou vícevrstevnou slovní zásobou (např. arameismy), tvarem básní, aluzemi na Starý zákon a další významné hebrejské texty (vliv sefardských básníků, které sám překládal). Poté přechází k jednotlivým motivům a tematické struktuře sbírky (spánek, osamělost, přátelství, poezie). Pozornost věnuje vztahu Jiřího Langera a Franze Kafky (doloženého i v Kafkových denících), který se obráží v básni K úmrtí básníkovu, již Langer zařadil do obou svých sbírek, přeložil ji do češtiny a Max Brod ji přeložil do

němčiny (zajímavé je srovnání obou překladů a zejména interpretace básně, v níž smrt Franze Kafky se stává znovuzrozením, mystickou svatbou). Schopnost výkladu Langerových básní prokazuje Denisa Garciová i tehdy, když píše o erotičnosti básní adresovaných příteli, ale zároveň dodává, že nejde o díla primárně homosexuálního či vůbec sexuálního zaměření. "Jsem toho názoru, že Mému příteli, stejně jako další Langerovy básně s podobným tématem (...) nejsou homoerotické či homosexuální. (...) Láska, kterou Langer popisuje v básních (...) nabývá obrysů řecké filie – náklonnosti, přátelské lásky, která však nenese sexuální konotace." (s. 61-62) "Láska a erotika mezi muži představuje v Langerově pojetí adoraci, fascinaci a duševní zjitření vůči mužskému protějšku..." (s. 68) To v podstatě odpovídá závěrům Waltera Koschmala, který konstatuje analogické zaměření v Langerových českých i německých textech. (Bohužel právě Koschmalova kniha, několikrát v práci připomínaná, nedopatřením vypadla ze závěrečného soupisu literatury.)

Práce Denisy Garciové splňuje všechny nároky na diplomovou práci. Autorka prokázala svou múzičnost překladem Langerových básní do češtiny, výborně se orientuje v literatuře a ve složitém historickém a kulturním kontextu, umí dobře i přesně formulovat a samostatně interpretovat. Její práci rád navrhuji k obhajobě.

2. 6. 2012 Jiří Holý